

Проценко Галина Петрівна,
старший викладач кафедри
юридичного документознавства
Національної академії внутрішніх
справ;

Стратулат Наталя Вікторівна,
завідувач кафедри юридичного
документознавства Національної
академії внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ СКЛАДНИК ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Наразі, в умовах становлення та розвитку демократичної правової державності, в Україні доволі інтенсивно розвивається правотворча діяльність. Закон як сукупність юридичних норм, що визначають устрій і діяльність держави, має особливе значення для врегулювання суспільних відносин в державно організованому соціумі, впливає значення юридичної (законодавчої) техніки, що спрямована на розроблення якісних законопроектів, їх прийняття та реалізацію. Адже однією з основних причин неефективності законів, інших документів є низька якість підготовки самого тексту акта, недосконалість його структури й викладення. Від того наскільки повно, точно й зрозуміло виписано текст закону залежить можливість його застосування, а якість розроблення, оформлення документа забезпечує правильність його виконання.

Загальнотеоретичним і практичним аспектам нормопроекткування присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів:
С. С. Алексєєва, Н. В. Артикуци,
В. М. Баранова, Р. К. Бержерона, О. В. Богачової,

Н. А. Власенко, О. В. Зайчука, Р. Ієрінга, Д. А. Керімова, А. С. Піголкина, П. М. Рабіновича, О. Ф. Скакун, Ю. О. Тихомирова, З. А. Тростюк та ін.

Проте варто зауважити, що такий складник юридичної техніки, як принципи науковці здебільшого оминають своєю увагою і, досліджуючи, процесуальне забезпечення нормотворчої діяльності, називають та описують, як правило, лише три елементи юридичної (законодавчої) техніки, за рахунок яких відбувається супроводження відповідної діяльності - засоби, прийоми (методи, способи) і вимоги (правила).

Варто зазначити, що нормотворчість загалом і будь-яке формулювання правової думки зокрема має ґрунтуватися на певних принципах - це керівні засади, ідеї, ідеали, які визначають сутність, зміст, спрямованість і форми правового регулювання, без яких неможливою є юридична діяльність. Принципи є стрижнем усієї нормо проектної діяльності, додають будь-якому нормативному акту логічності, послідовності, збалансованості. Іншими словами, це є своєрідна система координат, у рамках якої розвивається право, і одночасно вектор, який визначає напрям його розвитку [3]. Тому видається доцільним більше уваги приділяти дослідженню принципів юридичної (законодавчої) техніки та їх ролі і значення в нормопроектній (законопроектній) діяльності.

Вбачається доцільним найважливішими принципами застосування засобів, прийомів та дотримання правил юридичної (законодавчої) техніки назвати такі: принципи верховенства права, конституційності, гуманізму, демократизму, рівності всіх громадян перед законом, системності, логічності, об'єктивності, науковості, обґрунтованості, професіоналізму та ін.

Так, наприклад, застосування принципу верховенства права законодавцем для створення і систематизації законів передбачає використання ним правил і засобів законодавчої техніки відповідно до права, а значить й до принципів права, результатом чого має стати розроблення закону, зміст і форма якого повинні відповідати праву, яке є мірою свободи і справедливості [3].

Автори навчального посібника «Курс лекцій з питань законотворчості» вважають, що принципами застосування

правил і засобів законодавчої техніки - є визначальні ідеї, які реалізує законодавець при використанні і дотриманні правил та засобів законодавчої техніки з метою створення і систематизації законів [1]. Принцип конституційності, на думку цих авторів, передбачає застосування правил і засобів законодавчої техніки відповідно до Конституції України. Цей загальний висновок ґрунтується на тому, що серед норм Конституції України дійсно є норми, які стосуються засад застосування при створенні і систематизації законів засобів, прийомів і правил юридичної техніки. До таких норм можна віднести ті, що містяться в ст. 8, у якій закріплено принцип верховенства права, що, як зазначалося вище, зумовлює необхідність застосування законодавцем засобів, прийомів і правил юридичної техніки відповідно до права. Отже, принцип конституційності має застосовуватися кожним законодавцем, укладачем документів з метою закріплення в актах норм права відповідно до Конституції України.

З конституційних вимог і змісту принципів суспільного служіння і законності, що передбачають обов'язок законодавця, автора документа забезпечувати дотримання та захист прав і законних інтересів громадян, впливає етичний принцип гуманізму, виражений у вимозі поваги до людини, віри в неї, визнання суверенітету і гідності кожної особистості. Гуманізм (лат. *Humanas* - людяний) - моральний принцип, в основі якого лежить визнання цінності людини як особистості, її право на захист людської гідності, свободу, щастя, прояв і розвиток своїх здібностей на основі рівності, людяності і справедливості.

Принцип об'єктивності передбачає, що зміст юридичних положень документа є незалежним від індивідуального інтересу (волі) та свідомості автора. Він означає, що в документі має бути тільки істинне відображення державно-правової дійсності, відтворення її такою, якою вона існує реально. Об'єктивність змісту документа виражається у реальному відображенні дій, констатації фактів, які мали чи матимуть місце. Повна об'єктивність досягається і високим ступенем безособовості, що передбачає відсутність у мові законів, документів засобів емоційності, експресивності, образних засобів (епітети, порівняння, метафори, вигуки, слова із суфіксами оцінно-розмірного порівняння тощо) - з одного боку, і широке

використання безособових і наказових форм, абстрактно-узагальненої лексики - з іншого.

Принцип логічності виявляється на синтаксичному рівні правових формулювань. Основними умовами логічності є такі: 1) несуперечливість поєднання слів; 2) правильний порядок слів у реченні (підмет передує присудкові, означення - перед означуваними словами; вставні слова - на початку речення); 3) правильний зв'язок окремих висловлювань у тексті; 4) позначення переходів від однієї думки до іншої; 5) графічне оформлення письмових текстів (членування на частини, абзаци і цифрове позначення частин, певний порядок розташування частин на сторінці) тощо.

Принцип обґрунтованості базується на тому, що правові формулювання повинні спиратися на точно встановлені факти, підтверджуватись точними аргументами тощо.

Отже, принципи юридичної (законотворчої) техніки відіграють важливу роль в нормопроектній роботі, виступаючи по відношенню до неї у вигляді філософського співвідношення «форма-зміст» [4]. Принципи юридичної техніки є одним з тих юридичних інструментів, за допомогою яких правова думка, правові приписи стають якісними та ефективними у застосуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ришелюк А. М. Законотворчість в Україні : навч. посіб. / А. М. Ришелюк. - К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2013. - 384 с.
2. Курс лекцій з питань законотворчості : навч. посіб. / за ред. О. Л. Копиленка, О. В. Богачової. - К. : МП Леся, 2011. - С.285.
3. Селиванов В. Методологічні проблеми запровадження конституційних принципів «верховенства права» і «верховенства закону» / В. Селиванов // Право України. - 1997. - № 6. - С. 13.
4. Чорнолуцький Р. В. Стадійна характеристика нормопроектування та її роль в конституційному праві / Р. В. Чорнолуцький // Публічне право. - 2015. - № 3. - С. 78.